

Literatuur:

Tegen de oorlog en het fascisme

Schrijven in de Sovjetzone, 1945-1949

Veel Oost-Duitse schrijvers sloten met hun naoorlogse werk aan bij de antifascistische traditie van de jaren dertig. De Tweede Wereldoorlog was het belangrijkste thema. Net als in het westen bestond de oorlogsliteratuur vooral uit ooggetuigenverslagen waarin weinig werd gereflecteerd. Een verschil was dat in het oosten het oorlogsverleden voornamelijk werd benaderd vanuit de overwinning van het socialisme.

De anti-oorlogsroman 'Stalingrad' (1945) vormde een uitzondering op deze eenzijdige benadering. In dit boek vertelt Theodor Plivier over de verschrikkingen van het Oostfront. Hij toonde de absurditeit van uitspraken als "*Kapitulation ausgeschlossen!*" - de Duitse soldaten mochten van Hitler niet capituleren - en liet zien wat voor impact deze woorden hadden op het leven van de gewone soldaat. Het boek werd een bestseller.

In 'Jeder stirbt für sich allein' (1947) van Hans Fallada werd voor het eerst geschreven over het Duitse verzet tegen Hitler. Ook verschenen er bekeringsverhalen waarin doorgewinterde nazi's zich tot overtuigde antifascisten ontwikkelen of waarin soldaten deserteren uit het Duitse leger. Dit wordt *Bekenntnisliteratur* (*Bekenntnis* = bekentenis, belijdenis) genoemd.

Net als in de westelijke zones werd er in de Sovjet-bezettingszone niet kritisch nagedacht over het fascisme. Een uitzondering was Anna Seghers' roman 'Die Toten bleiben jung' (1949). In dit werk plaatste Seghers de opkomst van het fascisme in Duitsland in een bredere context. Ook schetste zij op indrukwekkende wijze hoe SS-ers tegelijkertijd hoogbeschaafd en brutaal konden zijn. Seghers was één van de vele auteurs die na hun ballingschap tijdens de Tweede Wereldoorlog kozen voor een terugkeer naar de Oost-Duitse zone. Zij voelde zich sterk verbonden met het socialisme.

De meeste linkse schrijvers waren enthousiast over het antifascistische Sovjetbewind en ondersteunden in 1949 de opbouw van de DDR. Zij zagen dit als de verpersoonlijking van 'het betere Duitsland'.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/naslagwerk/469/tegen-de-oorlog-en-het-fascisme>